

Bişkek Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkoloji Bölümünde yıllarını Kırgız dili ve deyimlere adanmış Prof. Raimcan Egemberdiyev, hocalığıyla öğrencilerinin saygısını kazanan ulu bir çınar gibidir. Kırgızistan'ın her köşe bucağından gelen öğrencilerin yanısıra, Türkiye'den gelen öğrencilere de kucak açan, problemleriyle yakından ilgilenen "Aksakal" Hocamızı "Devlet Bitirme Sınavları" (Gost ekzamin)nda daha yakından tanıma fırsatı buldum.

Hocayı yakından tanıyan Kırgız dilci, yazar, gazeteci Prof. Dr. Beyşenbay Usubaliyev'in bir gazetede yıllar önce onun hakkında yazmış olduğu yazıyı burada Türkiye Türkçesinde yayımlamayı uygun gördük.

Ayrıca Bişkek Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkoloji Bölümü I. Sınıf öğrencisi Nazira Saparbekova'ya R. Egemberdiyev Hocanın hayatıyla ilgili bilgileri ev ödevi olarak verdik. (2009)

Deyim çalışmaları yapan Türk öğrencilere, R. Egemberdiyev'in (Кыргыз тилиндеги фразеологизмдер, Бишкек гуманитардык университетти, 2007) adlı eserini öneriyoruz. Hocanın orta öğretimde deyimlerin öğretilmesine yönelik metodolojik bir kitabı olduğunu da burada hatırlatmakta yarar var.

KAFEDRAMIZ VE RAYIMCAN EGEMBERDİYEV AĞABEYİME MEKTUP

Prof. Dr. Beyşenbay Usubaliev

Nedendir bilmiyorum Moğolistan'ı hatırladım birden. Sizi hatırladığımda Moğolistan aklıma geliyor. Sovyetler zamanında askerliğini Moğolistan'da yapmışsınız.

Bir gün o bir dükkana girmiş, oradaki satıcı kız onu Moğol sanarak: “Buradan sadece Ruslar alış veriş yapabilir.” demiş. O da hiç bir şey anlamadan ve alamadan çıkıp gitmiş.

Sizi çoktan beri görmediğim için sizinle ilgili hatıralarımı bu vesileyle tazelemiş oldum.

Bahsetmek istediğim insan, hayatını bilim ve öğretmenlik mesleğine adanmış hocaların hocası Rayımcan Egemberdiyev hocam... Hocam arzu ederseniz gelin, kendi bölümümüzü beraber yad edelim...

1970 yılların sonu 80'li yılların başı... Ülkemizin gözbebeği bir tek üniversitemizin Kırgız dili bölümü. Şimdi düşündüğümde bölümümüz gerçekten her yönüyle güzeldi. Her bir hocamızın bölüm ve Kırgız diliyle ilgili kendine ait plan, programı ve herşeyden öte hayalleri vardı. Bölümümüzün toplantısı biter bitmez merhum Abdıgul Bey sigarasını hemen yakardı. Ona sadece Beyşegül hocam 'Hey Abdıgul! Sana kaç defa söyleyeceğim? İçme artık şu mereti burada!' diye sitem ederdi. Abdıgul Bey bu sözü gökten ararken yerd en bulmuş gibi sevinir: 'Siz devam ediniz, ben hemen dışarıya çıkayım' derdi. O kapıyı kapatır kapatmaz cebindeki Belomorları (sigara) tutup merhum Asangan Bey yerinden kalkar, bölüm başkanı Toktosun Bey'e 'Şimdi geleceğim' diye işaret edip dışarıya çıkardı. Kırgız dilinin bu efsane hocalarının bilim adına kıyasıya tartışıklarını, birbirlerini kıracak raddeye geldiklerini ve bir sofraya başında oturduklarında da ağabey kardeş gibi olduklarını hiç unutmadım.

Onların bu çetin bilimsel kavgaları karşısında şaşkınlığımı gizleyemezken siz bana: ‘Merak etme elbet bir gün anlarsın’ demiştiniz.

* * *

Hocam, bir gün bölüme neşesiz ve düşünceli bir halde gelmişsiniz. Bilmem hatırlar mısınız? ‘Ne oldu hocam?’ dediğimde elinizde yazılı makaleyi önüme koyup, bu makalenin gazeteye çıktığını ve makale yazarının isminin gazetede yer almadığından bahsetmişsiniz. Durumu düzeltmek için evine gidip ‘İsminiz sehven gazetede basılmamış’ diye çok üzüldüğünüzü anlatırken iş konusunda disiplininizi ve insanların emeğinin karşılığını alması konusundaki hassasiyetinizi o zaman anlamıştım.

* * *

İkimiz sınav komisyonundaydık. Öğrencileri tek tek çağırıp sınav yapıyorduk. Bir an esmer bir kız önümüze geliverdi. “Sınava devam edin!” dedikten sonra yerinizden kalkıp başka hiç bir şey söylemeden çıkıp gittiniz. Ben şaşırıp kaldım. Öğrenci kız çalışkanmış. Yüksek not alıp çıktı. Siz odaya girip kızın notunu görüp memnun oldunuz. Bunun nedeni böyle olduğunu sonra öğrendim. Asankan Hocam söyledi.

“Baldızım sınava giriyor, Asake!” demişsiniz. “Sınavını benim yapmam doğru olmaz. Etki altında kalmaması için Beyşebay’a da söylemedim.”

* * *

Filoloji Fakültesi yüksek lisans sınıflarında artistlerle televizyon ve radyo müdürleri ders alıyorlardı. Bir gün halk sanatçısı Zamirbek Üsönabayev’i dil sınavına almıştık. O Rus orta okulunu bitirdiğini söyledi ve doğrusu sorulan sorulara da yeterli cevaplar veremedi.

Dobra dobra yüzüne karşı konuştunuz:

- Zamirbek! Verdiğin cevaplar açıkçası geçmen için yeterli değil. Çok hazırlanıp bir dahaki sınavlara gelsen iyi olur.

O hiç bir şey söylemeden yerinden kalkıp çıkıp gitti. Şimdi Zamirbek bu olayı hatırlıyor mu? Kim bilir, belki bizim bölümümüzdeki aldığı derslerden ziyade yıllar sonra aklında kalan bu sınavdır diye düşünüyorum.

Yalkın zamanlarda Bişkek Fen-Edebiyat Üniversitesi'nde Süyümkan ablayla karşılaştım. O selamlaşır selamlaşmaz heyecanla konuşmaya başladı.

- Beyşenbay biliyorsun, bizim sınıftaşımız yakında 60. doğum gününü kutlayacakmış.

- Hangi arkadaşımız?

- Bırak Allahaşkına, unuttun mu? Rayımcın hakkında konuşuyorum.

- Nasıl altmış, elli değil mi?

- Ne ellisi! Elliye neredeyse sen geldin!

Zamanın bir su gibi akıp gittiğine şaşırıp kaldım. Üniversitemizdeyken bana söylediğiniz sözleri hâlâ dün gibi hatırlarım. “Hey Beyşeke, benim başımdan neler geçmedi ki. Çocukken annemi kaybettim. Babam savaşa gidip, büyük babamın elinde büyüdüm. Orta okuldan mezun olduktan sonra dört yıl koyun çobanı olarak çalıştım. Koyun çobanıyken başıma neler geldi neler... Ondan sonra Tokmok'taki üniversitenin sınavlarını kazanıp hem okudum hem de ilçemizde Çüy Pravdası gazetesi muhabiri olarak çalıştım. Ondan sonra Kırgız Devleti, Fen-Edebiyat Üniversitesi... Sözün kısası anne kucağı görmeyen

çocuk, çocukluğunun tadını bilemez. Hayat acısıyla tatlısıyla devam ediyor. Acıyı bal eylemek biraz da insanın

elinde. Sizin kuşak şanslı.”

Süyümkan Ablanın sevinçli haberinin üzerinden çok vakit geçmeden Erkin-Too gazetesindeki konuşmanızı okudum. KMFÜ’de 20 yıl çalışıp sizi çok seven öğrencilerinizi bırakıp 1993 yılında yeni açılan Calal-Abad İktisat Üniversitesinde bölüm başkanı (şimdi rektör) olarak çalışıyormuşsunuz. Gazetede ki konuşmanızı duygulanarak okudum. Ben onu okurken Moğolistan’daki yüzünüzü ve benim mektup yazmamın nedeni olan sizin iç dünyanızı hatırladım. Yeni açılan üniversiteyi geliştireceğim diye gece gündüz çalışmalarınızı duyuyoruz. Uzun zamandır göz nuru döktüğünüz Kırgız Frazelolojisi bile bir kenarda kalmış.

Sizin insanüstü çabalarınızla Üniversiteniz gün geçtikçe daha da gelişecek. Buna yüreğden inanıyorum. Ama ben yöneticiliğın sizi bilimden uzaklaştırdığına inanmıyorum. Eskiden annem, dışarıya çıkıp su alıp gelinceye kadar bir şey getirdi mi diye ümitle ellerine bakardım. Şimdi düşündüğüm de annem, ümidin ta kendisiymiş. Bilim adamı da anneye benzer. O yol gösterir.

* * *

Niçin böyle bilmiyorum? Kırgızlara “Nasıl?”, sorusundan ziyade ‘Ne kadar?’ sorusu daha önemliymiş gibi geliyor. Kırgızlar: “Düğün nasıl geçti?” demezler. “Düğünde kaç tay kesildi?” derler. “Nasıl bir iş bitirdin?” demiyorlar. “Kaç iş bitirdin?” diyorlar. Bu, benim için de geçerli... Çünkü sayı yönünden az, kalite yönünden çok. Üstad: “Bilen adam için işiniz Manas’a giden bir yoldu.”

* * *

Sızınle ilgili anlatmak istediğim çok anılarım var. Maalesef gazetede bana ayrılan yer bu kadar.

Kırđız Dili bۆlmnde masamız hâlâ duruyor. Hocalarımızın bilim adına hararetili tartışmalarının yansıdığı duvarlar da...

□□

ПРОФ. РАИМЖАН ЭГЕМБЕРДИЕВ

□□□□□□□□□□Эгембердиев Раимжан 1940-жылдын 21-январында Ош обласынын згөн (мурдагы Куршап) районундагы Жалпак-Таш округуна караштуу Ак- Терек кыштагында туулган. Эки жашында апасы Аписа каза болуп □ атасы Эгемберди фронтко кетип чон атасы Молдо Жусунун колунда тарбияланат.

□□□□□□□□□□1946-жылы Ак-Терек кыштагындагы чон теректин тйнөн орун алган “лгл” жети жылдык мектебинен билим ала баштайт. Ал мектеп кийин Тз-Бел кыштагына кчп, 7-классты ошол жактан аяктаган. 10-калассты 1956-жылы

“Коммунизм” орто мектебинен бутрп,

орто билимге ээ болгон.

□□□□□□□□□□Анын эмгек жолу, адегенде, колхоздо ар трд иштерди аткаруудан башталып, 1957-жылдын январь айынан тартып збекстандын Анжиян областына караштуу Шахрихан районунда, бирөнн колунда койчу болуп, кийин Фергана

облусундагы Куба районунда пада багып 1958-1959-жылдары Асаке районунда Кимсан аке дегенде жалданып койчу болуп иштөө менен уланган.

1960-1961-жылдары Токмок шаарындагы республикалык маданий агартуу окуу жайында окуп, аны март айында аяктайт да, Куршап селосундагы айыл чарбасына механизаторлорду даярдоочу техникалык окуу жайда тарбиячы болуп иштейт.

1962-жылы Кыргыз мамлекеттик университетинин филология факультетине окууга өтөт. Бирок ошол жылдын декабрь айында Советтик Армиянын катарына чакырылып, анда алгачкы жылы Ыраакы чыгышта, анан Сибирде, акырында Монголияда кызмат өтөп, 1965-жылы демоблизацияланат. Армиядан келген сон универсиететтен кайрадан окуусун улантып, аны 1970-жылы аяктап, Кыргыз тили жана

адабиятынан окутуучу деген адистике ээ болот. Акыркы курстарда окуусун өзгүлтүккө учуратпастан туруп,

кыргыз радиосунда редакторлук кызматта иштейт. 1974-жылдан 1993-жылга чейин Кыргыз улуттук университетинин

кыргыз тил илими кафедрасында окутуучу, ага окутуучу, доцент болуп эмгектенген. 1993-жылдан 2003-жылга чейин Жалал-Абаддагы Экономика жана ишкердүүлүк университетинде, ошол эле мезгилде Жалал-Абад мамлекеттик университетеинде кыргыз тили кафедрасынын башчысы

болуп иштеп жүргөн.

2003-жылдан тартып, Бишкек шаарындагы К.Карасаев атындагы Бишкек гуманитардык университетинин түрк филологиясы кафедрасынын башчысы жана акыркы учурда ошол эле кафедранын профессору болуп эмгектенүүдө.

Р. Эгембердиев тилчи окумуштуу катары республикабыздын кыргыз тилчилерине, филологдоруна кенири белгилүү инсан. Ал 1980-жылы “Манас эпосундагы фразеологизмдер” деген темада кандидаттык диссертациясын коргоп, филология илимдеринин кандидаты деген илимий даражага ээ болгон.

Назира Сапарбекова (Бишкек гуманитардык университетинин 1-курсунун студенти)

PROF. RAIMCAN EGEMBERDIYEV

Raimcan Egemberdiyev 21 Ocak 1940 yılında, Oş bölgesi, Özgen (öncesinde Kurşap) ilçesi, Calpak-Taş nahiyesi, Ak-Terek köyünde doğdu. İki yaşındayken annesi Apiza vefat

etti. Babası Egemberdi savaşa gitti. Dedesi Moldo Cusup'un elinde büyüdü ve ilk eğitimini ondan aldı.

1946 yılı Ak-Terek köyünde, önünde büyük kavak ağaçlarının bulunduğu yedi yıllık 'Ülgülüü' okulunda okudu. Daha sonra Tüz-Bel ilçesine göçüp yedinci sınıfı buradan bitirdi.

1956 yılında 'Komunizm' lisesinden mezun oldu.

Çalışma hayatı, memleketindeki kolhozda

başladı. 1952-1957 yılları arası Özbekistan'ın Andijan bölgesine bağlı Şahrihan

ilçesinde zengin birinin yanında koyun çobanı olarak çalıştı. Sonra Fergana bölgesi, Kuba ilçesinde sığır

çobanlığı, 1958-1959 yılları arası Asake bölgesinde zenginliğiyle bilinen

“Kimsan Amca” nın yanında çoban olarak çalışmaya devam etti.

██████████Tokmak şehri Devlet Yüksek Okulunu bitirdi ve Kurşap ilçesinde makine teknisyenliği fen okulunda

hoca olarak

göreve başladı. 1962 yılında Kırgız

Devlet Üniversitesi, Filoloji Fakültesine geçti. O

yılın aralık ayında Sovyet

ordusuna askerliğe çağrıldı. İlk

olarak Sovyetlerin uzak doğusunda, sonra Sibiryada ve en sonunda da Moğolistan'da

askerlik

yükümlülüğünü yerine getirdi.

1965 yılında terhis olduktan sonra yarım kalan üniversite öğretimine devam etti. 1970 yılında bu fakülteyi bitirdi ve Kırgız dili ve edebiyatı öğretmeni oldu. Öğretmenliğine devam ederken Kırgız radyosunda redaktör olarak çalışmaya başladı.

R. Egemberdiyev dilci ve bir bilim adamı olarak Kırgız dilcileri arasında sevilip sayılan biridir. 1980 yılında

‘Manas Destanındaki Deyimler’

adlı teziyle doktorasını tamamladı.

1974 yılından 1993 yılına kadar Kırgız Milli Devlet Üniversitesi, Kırgız dilbilimi bölümünde öğretim görevlisi ve doçent olarak çalıştı.

1993 yılından 2003 yılına kadar Celal-Abad Ekonomi ve İletişim Fakültesi ve Celal-Abad Devlet Üniversitesinde Kırgız dili bölüm başkanı olarak görev yaptı.

2003 yılından itibaren Bişkek şehrinde K. Karasaev adlı Bişkek Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkoloji Bölüm başkanı olarak çalışmaktadır.